

Kvindehistorisk kildegennemgang af Bibliotheca Danica

vol. II

KØBENHAVNS HISTORIE

Udarbejdet i forbindelse med forskningsprojektet:
Visibility; Women in Politics, Religion and the intellectual Sphere,
ca. 1400-1800.

af Mathilde Sonne.

Med støtte fra Carlsbergfondet.

CARLSBERG
FONDET

Indhold

Introduktion	3
Københavns historie	4
Danmark.....	4
Sjælland	4
Kjøbenhavn	4
Mærkelige Begivenheder i Kjøbenhavns Historie	4
Slotte, Palaier, forskjellige offentlige og private Bygninger.....	4
Kjøbenhavns kommunale Forfatning og Bestyrelse	4
Milde Stiftelser.....	4
Understøttelsesselskaber, Laane- og Livrenteselskaber, Enke- og Begravelseskasser, Selskaber til Understøttelse af Trængende og Syge.....	4
Præmieselskaber	7
Musikalske Selskaber	7
Godser, Herregaarde, Klostre.....	8
FORKLARING OVER DE VIGTIGSTE BRUGTE FORKORTELSER	9

Introduktion

Nedenstående oversigt er udarbejdet på baggrund af *Bibliotheca Danicas* fortegnelse over dansk litteratur fra perioden 1485 til 1830. Dette dokument dækker afsnittet København fra sektionen Historie II., som kan findes i bd. II af *Bibliotheca Danica*. Kildematerialet i denne sektion omfatter historiske værker om København bred forstand, herunder politiske, sociale, administrative og kulturelle forhold, samt beskrivelser af byens bygninger, stiftelser, selskaber og kommunale ordninger. Til sidst følger et kort afsnit om Godser, Herregårde og Klostre på Sjælland, hvor der kan findes kilder om indvielsen og organiseringen af dronning Sophie Magdalenes Vallø stift.

Udvælgelsen af kilder til oversigten bygger på en bred vurdering af potentiel relevans for kvindehistorisk forskning. Læsningen har især haft fokus på temaer som køn, ægteskab, seksualitet, graviditet, moderskab, opdragelse og ikke mindst værker forfattet af kvinder. Værkerne er udvalgt på baggrund af en vurdering af titel og forfatternavn, hvilket betyder, at værker med kvindehistorisk indhold, men uden tydelige indikatorer herpå i titel eller forfatternavn, kan være udeladt. I visse tilfælde kan det være relevant at konsultere originalbindet for at undersøge, om der findes yderligere relevante tekster, som ikke er medtaget her, fordi titlen ikke umiddelbart signalerer relevans. Over- og underoverskrifterne følger *Bibliotheca Danicas* egen kategorisering af kilderne. Ønsker man at gå i dybden med en bestemt overskrift, kan man derfor finde det tilsvarende afsnit i den oprindelige fortegnelse. Værkernes titel er gengivet i den originale ordlyd fra *Bibliotheca Danica* inkl. forkortelser m.m. En forklaring over de vigtigste anvendte tegn og forkortelser kan findes bagerst i oversigten.

[Alle bindene kan tilgås online via Det Kgl. Bibliotek her.](#)

Københavns historie

DANMARK

Sjælland

Kjøbenhavn

Mærkelige Begivenheder i Kjøbenhavns Historie

Boye, Birgitte Catharine, Tanker ved Kiøbenhavns Ruiner. Kbh. 1795.

Slotte, Palaier, forskjellige offentlige og private Bygninger

Brorson, Hans Adolph, Allerunderdan. Hiertens Lyk-Ønskning til Kong Christian VI. og Dronning Sophia Magdalena paa Deres Indtogs-Dag paa Deres nye Kgl. Slot i Kiøbenhavn d. 26. Nov. 1740. U. St. o. A.

Kjøbenhavns kommunale Forfatning og Bestyrelse

[Hersleb, Hans Chrph.], Om Brude-Smykket, som Dronning Dorothea Ao. 1557 har foræret til Kiøbenhavns Raadstue, samt andre til Raadstuen gjorde Foræringer og Antiqviteter, som der bevares. U. St. o. A. [c. 1780.] P. [Med 1 Kobber.]

Milde Stiftelser

Kong Friderich IV.s Instrux og Anordninger, ang. det Kgl. Waysen-Huus, tilligemed Charlottæ Amaliæ naadigste Gave-Brev til samme Stiftelse. [Kbh.] 1773. 4. P.

Hersleb, Hans Chrph., En Tale, holden til Fruerne i det Harboeske Enke Frue-Kloster, d. 15. Oct. 1760. U. St. o. A. [Kbh.] P.

[Pflueg, Chr. Carl], Underretning om det til gamle Soldaters, Soldater-Enkers, samt Fader- og Moder-løse Soldater-Børns Pleye og Opdragelse allern. oprettede Christians Pleye-Huus i Kiøbenhavn. Kbh. 1773. 4. [Med Kbtvl.]

Allern. confirm. Foundation for de af afg. Hofmaler og Forgylde Chr. Pet. Getreuer og Hustrue Maria Thomas-Datter Riis oprettede milde Stiftelser. Kbh. 1786. Fol. [2 forskjellige Udgaver.]

Understøttelsesselskaber, Laane- og Livrenteselskaber, Enke- og Begravelseskasser, Selskaber til Understøttelse af Trængende og Syge

Kgl. allern. confirmeret Foundation til en Enke-Cassa for civile- og borgerlige-Stænder udi Kiøbenhavn. 16. Febr. 1740. Kbh. 1740. 4. P.

Kgl. allern. confirmeret Foundation paa en af nu værende Interessenter udi den under 16. Febr. 1740 confirmerede civile og borgerlige Stænders Enke-Cassa udi Kiøbenhavn opretted Stiftelse for nødlidende Enker og fattige Forældre- eller Fader-løse Børn, deres Underholdning og Opdragelse, under Direction af Magistraten i Kiøbenhavn. 9. Dec. 1768. Kbh. 1769. 4. P.

Convention til et Bestandig Liig-Societet, oprettet for Interessenterne udi den under Dato 26. Oct. 1748 confirmerede Bestandige Enke-Casse og for andre derudi agter at interessere, af Zach. Zedeler i Kbhvn. d. 29. Febr. 1768. [Kbh.] U. A. P.

Confirmation paa Articlerne for den paa (det saa kaldte) Guld-Huuset udi Kiøbenhavn stiftede og oprettede Liig- og Enke-Casse. D. 8. Jan. 1749. Kbh. [Med en Fortale af Jo. Dan. Albrecht.] [2 forskjellige Udgaver.]

Confirmation der Stiftungs-Articeln fur die auf dem sogenannten Gold-Hause zu Copenhagen errichteten Leichen- und Wittwen-Casse. 8. Jan. 1749. Cph. [Med Fortale af Jo. Dan. Albrecht.]

Forsorgs-Societet for umyndige og uforsørgede faderløse Dreng- og Pige-Børn. [29. Martii 1749.] Kbh. 4. P. (U. B.)

- Kgl. allern. confirmeret Foundation paa en Pensions-Cassa for Enker saavel som Enke-Mænd. 20. Octobr. 1749. Kbh. U. A. P.
- [Des Roches de Parthenay, Jean Blaise], Udkast til et stedsevarende Selskabs Oprettelse, hvorved Giftermaale kunde understøttes og forfremmes, Enker og Enke-Mænd husvales, gamle, skrøbelige og udti ente Folk af alle Stænder underholdes paa deres Alderdom, samt Fader- og Moderløse-Børn opdrages. Kbh. 1751. P.
- [—], Foundation til et stedsevarende frugtbringende Selskab, hvorved Giftermaale kand understøttes og befordres, Enker og Enke-Mænd, gamle og skrøbelige Folk paa deres Alderdom underholdes, og fattige Fader- eller Moderløse-Børn nyde en skikkelig Opdragelse. Kbh. 1752. P.
- [—], Fondation d'une société perpétuelle pour encourager les mariages, pour soulager les voeufs et les veuves, pour soutenir les invalides et les vieillards, et pour entretenir les orphelins. Cph. 1752. P.
- [—], Foundation zu einer bestandigwährenden und fruchtbringenden Gesellschaft, wodurch Heyrathen können unterstützt und befördert werden etc. Cph. 1752. P.
- Extension og nøyere Forklaring over den af Mr. Des Roches de Parthenay under 22. Martii 1752 publicerede Foundation til et stædsevarende Selskab. [Ved Balth. Johs. v. Buchwald, Tycho Hofman og A. Bruun.] Kbh. 1752. P.
- Extention u. nahere Erklärung über der von Mr. Des Roches de Parthenay publicirten Foundation zu einer bestandigwährenden Gesellschaft. Cph. 1752. P.
- Love for Fælleds-Omsorgs Livrente, Enke-Understøttelse og Børneopdragelses-Selskabet. Oprettet d. 22. April 1803. Kbh. 1810. — Sst. u. A. P. (U. B.)
- Underretning om Fælleds Omsorgs Liv-Rente-, Enke-Understøttelse- og Børne-Opdragelses-Selskabet af 22. Apr. 1803. Bestyrere, Interessentere, Regnskab m. v. til 31. Dec. 1804. Kbh. 1805. Fol. P. — .... Til 31. Dec. 1805. Sst. 1806. Fol. P. — ____ Til 31. Dec. 1808. U. St. o. A. Fol. P.
- [Biehl, Charlotte Dorothea], En Tale holden i Kiede-Forsamlingen d. 13. Martii 1778 af Søster B. Kbh. 1778. P. [Kjæden er stiftet 1774.]
- Convention til en almindelig Capital- og Contributions-Enke-Casse. 23. May 1776. [Kbh.] P.
- Convention for den borgerlige og civile Stands Liig- og Enkers Understøttelses-Kasse. Kbh. 1794. P.
- Forslag og Convention i det forenede Begravelses- Enke-Understøttelses- og Brudegave-Selskab for alle Stænder, antaget d. 19. Oct. 1795. Kbh. 1795. 4. P.
- Love for det forenede Begravelses- Enke-Understøttelses og Brudegave-Selskab for alle Stænder, oprettet d. 5. Aug. 1794. Kbh. 1795. 4. P. (U. B.) — 2. Opl. Sst. 1800. 4. P. (U. B.) — Sst. 1805. 4. P. — Sst. 1808. 4. P. — Tillæg til de d. 18. Febr. 1808 udkomne forandrede Love for det Forenede Begravelses- Enke-Understøttelses- og Brudegave-Selskab. Sst. 1808. 4. P. (U. B.)
- Etat af det forenede Begravelses- Enke-Understøttelses- og Brudegave-Selskab til 1. Jan. 1798. Kbh. 1798. 4. (U. B.) — Til 1. Jan. 1801. 4. Afdel. Sst. 1801. 4. P. — Til ultim. Dec. 1801. Sst. 1802. 4. P. — Til ultim. Dec. 1802. Sst. 1803. 4. P. — Ved Aarets Slutn. 1805. Sst. u. A. 4. — 2. Tillæg til Etaten for Aaret 1805. Ved Aarets Slutn. 1807. Sst. 4. P. — Ved Aarets Slutn. 1808. Sst. 4. (U. B.)
- Liste over det forenede Begravelses-, Enke-Understøttelses- og Brudegave-Selskabs Medlemmer, som opholde sig i Kiøbenhavn og hvoraf kan vælges Repræsentanter. [Kbh.] U. A. [c. 1810.] Fol. P.
- Kall, Abr., Forklaring over Maaden, paa hvilken efter Sal. Justitsr. Wadums Beregninger og de Nye Loves Forskrift alt det maa iværksettes, hvad der endnu

- udfordres til at forskaffe det forenede Begravelses- Enke- og Understøttelse-Selskab Varighed. 23. Maj 1806. [Kbh.] P.
- , Underretning om det forenede Begravelses-, Enke- og Understøttelse-Selskabs Tilstand. Kbh. 1807. P.
- [Om en Forhøjelse i Bidragene til samme Selskab.] [Kbh.] U. A. P.
- Fallesen, Lor. Nik., Den af Repræsentanterne for det Forenede Begravelses- Enke-Understøttelses og Brudegave-Selskab d. 7. Okt. 1807 valgde Committées Forslag til Lovenes Forbedring og Kassens Forøgelse. Kbh. 1807. P.
- , Nøiere Bestemmelser og Forandringer i den af Repræsentanterne for det Forenede Begravelses etc. Selskab valgde Committées under G. Nov. udgivne Forslag til Lovenes Forbedring. Kbh. 1807. P.
- Huulevad, M. F., Et Par Ord til Interessenterne i det forenede Begravelses- Enke-Understøttelses- og Brudegave-Selskab. Kbh. 1807. P.
- , Tillæg, til det Par Ord til Interessenterne i det forenede Begravelses- Enke-Understøttelses- og Brudegave-Selskab. Kbh. 1807. P.
- Meyer, J o. Henr., Hvorledes det Forenede Begravelses- og Enke-Understøttelses-Selskab kan bestaae. Kbh. 1808. P.
- Kall, Abr., Til Directionen for det forenede Begravelses-, Enke-Understøttelses og Brudegave-Selskab. D. 13. Jan. 1808. [Kbh.] P.
- , At det forenede Begravelses- Enke-Understøttelses og Brudegave-Selskab kunde bestaae ved de i 1804 antagne Love, naar Beregningen skeede saaledes, som Just. Wadum vilde, men at det aldeles ikke kan bestaae paa den i Generalforsamlingen foreslagne Maade, oplyst og beviisliggjort. Kbh. 1808. P.
- [Bekjendtgjørelse fra Directionen for det Forenede Enke-Underst.- og Brudegave-Selsk. 20. April 1816.] U. St. 1 Bl. pat. (U. B.)
- [Kall, Abr.], Love for Selskabet, som understøtter ugifte Fruentimmer, hvis Kaar ikke svarer til deres Opdragelse. Kbh. 1793. P. — Sst. 1802. P. — Sst. 1817. 4. P.
- Convention for den borgerlige og civile Stands Liig- og Enkers Understøttelses-Kasse. Kbh. 1794. P. - Tillæg. 31. Marts 1795. U. St. 1 Bl. (U. B.)
- Love for det borgerlige -Laane- og Livrente-Selskab for begge Kiøn. Stiftet d. 23. Martii 1795. Paa nye igiennemseet og med Forbedringer tilføjet d. 25. Julii 1800, af Lovkommissionen. Kbh. 1800. P. — D. 27. Jan. 1805. Nyt Oplag. Sst. 1808. (U. B.) — Sst. 1815. (U. B.)
- Fahrenholtz, Fr., Navne-Liste over det Borgerlige Laane- og Livrente-Selskab for begge Kjøen, med ethvert Medlems Indtrædelses - Datum, Nummer og Classe, i Følge General-Avancen d. 2. Jan. 1800. Kbh. 1800. P.
- Grundplan for det velgjørende Enke-Understøttelses og Medgivts-Selskab. Kbh. 1798. P. [Med 1 Tab.]
- Cramer, Chr., Fortegnelse over Interessenterne i den Borgerlige og civile Stands Liig- og Enkers-Understøttelses-Kasse for Aar 1800. Kbh. 1800. P.
- Love for det Borgerlige Enke- og Brudegave-Selskab for alle Stænder, oprettet d. 12. Dec. 1800. Kbh. 1801. P. — Love for [samme Selskabs] 2. Afdel., oprettet d. 24. Junii 1801. Af E. M. Dich. Kbh. U. A. P.
- Love for Enkepensions-Forsørgelses- og Gotgjørelses-Selskabet. Vedtagne d. 14. Oct. 1801. Kbh. U. A. P.
- Til Interessenterne i Enke-Pensions, Forsørgelses og Gotgjørelses Selskabet. Kbh. 1804. P.
- [Skrivelse fra Assessor Horn og Revisor Drejer til Directionen for Enke-Pensions, Forsørgelses og Gotgjørelses Selskabet om en Plan til dets Varighed og Fasthed.] D. 28. Marts 1805. [Kbh.] P.

- Love for det forenede Selskab, under Navn af Enkekasse for Borger- og Haandværksstanden, oprettet d. 11. Julii 1802 i Kbhvn. [Kbh.] U. A. P. [Defekt.]
- Love for Enkekassen for Borger- og Haandværksstandens anden og følgende Classer. Stiftet af Geo. Henr. Lund. Kbh. 1805.
- Love for det Stigende og arvelige Livrente-Selskab for begge Kiøn, stiftet d. 10. Sept. 1802. Kbh. 1804. — [3 særsk. paginerede Tillæg, indeh. Beregning over Selskabets Heel- Halv- og Qvart-Portioners Kontingenter og Livrenter.] U. St. o. A. P.
- Schilling, Hans Chr., Extrakt af Forhandlingerne i Generalforsamlingen d. 16. Jan. 1811, for det hidtil saakaldte: Stigende og arvelige Livrenteselskab for begge Kjøn, nu kaldet: Laane- og Livrenteselskabet: Nu- og Fremtidens Haab, stiftet d. 10. Sept. 1802, tilligemed en fuldstændig Navneliste over Interessenterne. [Kbh.] u. A.
- Love for Enke-, Brudegave- og Godtgjølsselskabet. Stiftet d. 5. Febr. 1803. Kbh. U. A. P.
- Udsigt over Enkepensions-, Forsørgelses- og Godtgjølsselskabets formodentlige Tilstand ved Udgangen af Aaret 1803 [o: 1833], dat. 28. Sept. 1803. Kbh. u. A. P.
- [Martens, J. W.], Fortegnelse over Interessenterne i Enke-, Brudegave- og Godtgjølsselskabet ved Aarets Udgang 1803 tillige Kasseregnskabet. Kbh. U. A. P.
- [Schjøtz, J.], Velmeente Anmærkninger til fornøden Oplysning og Bedømmelse i Ank af Bogholder Kaases Bestyrelsesmaade i Fælleds Omsorgs- Enke- og Børne- Opdragelses- Selskab. Kbh. 1810. P.
- , Anhang til Velmeente Anmærkninger etc. Kbh. 1810. P.
- Love for det Ejendommelige pensionerende Enke-Begravelses- og Laane-Selskab, for alle Stænder, saavel inden- som udenbyes boende. Stiftet d. 16. Nov. 1803. Kbh. 1804. P.
- Love for Enkepensions- og Begravelses-Interessentskabet for nu og efterkommende Enker. Oprettet d. 10. Juni 1805. Kbh. U. A. P.
- Indbydelses Plan til et almindeligt Forsørgelses- og Brudegave-Selskab, fra C. F. Helgerud og L. Leth. Kbh. 1805. P.
- Oversigt af det paa Dronningens Fødselsdag d. 28. Okt. 1815 stiftede qvindelige velgjørende Selskabs Forhandlinger, samt Ballance over dets Indtægter og Udgifter for Aarene 1815 —29. Kbh. [1817—30.]
- Alphabetisk Navneliste over dem, der have tiltraadt det qvindelige velgjørende Selskab, stiftet d. 28. Oct. 1815. U. St. o. A. [c. 1816.] P.
- Fortegnelse over de til det qvindelige velgjørende Selskab indkomne qvindelige Arbejder m. m., hvilke d. 26. April bortsælges ved offentlig Auction. Kbh. 1825. P.

Præmieselskaber

- Opfordring til enhver Borger at foreene deres Bestrebelse for at standse den imellem Hovedstadens Tieneste-Piger daglig tiltagende Uorden. Kbh. 1797. P.

Musikalske Selskaber

- Bärens, Jo. Hendr., Rigernes Tronarving som agtværdig for hver oplyst Danneqvinde. Tale holden i det Harmoniske Selskab d. 28. Jan. 1808. Kbh. P. (U. B.)

Godser, Herregaarde, Klostre

Statuten wornach Aebtiszin, Dechanissen und sämbtliche Stiffts-Fräuleins, in dem Adelichen Fräulein-Stift Walløe sich getreulich und ohnverbrüchlich achten sollen. U. St. o. A. [1737.] Fol. P.

König, Matthæus, Als Königin Sophia Magdalena das hohe Stifft Valløe d. 14. Maji 1738 einweihete. Kph. Fol. P. [Digt.]

Dørker, Ulr., Da det behagede Dronning Sophia Magdalena at hengive Walloe Grevskab til et Stift, paa Indvielsens-Dag d. 14. May 1738. Kbh. 4. P. [Digt.]

Bey der Einweyhung des Stiffts Walløe. U. St. o. A. [1738.] 4. P. [Digt.]

FORKLARING OVER DE VIGTIGSTE BRUGTE FORKORTELSER

Fol. = Folio.

4 = Kvart. Naar intet Format er føjet til, er Bogen i Octav- eller mindre Format.

Cph. = Copenhagen.

DA. = Academisk Disputats.

DAS. = Disputats ved Sorø Academi.

DAEH. = Disputats ved det Ridderlige Academi i København.

DAG. = Disputats ved Univers, i Göttingen.

DAK. = Disputats ved Univers, i Kiel.

DB. = Disputats for Borchs Collegium.

DE. = Disputats for Ehlers' Collegium.

DG. = Disputats ved et Gymnasium.

DGA. = Disputats ved Gymnasiet i Altona.

DGB. = Disputats ved Gymnasiet i Bremen.

DR. = Disputats for Regentsen.

DV. = Disputats for Valkendorfs Collegium.

DDJ. = Disputats for Doctorgraden i Jura.

DDM. = Disputats for Doctorgraden i Medicin.

DDPh. = Disputats for Doctorgraden i Philosophi.

DDTh. = Disputats for Doctorgraden i Theologi.

DLJ. = Disputats for Licentiatgraden i Jura.

DLM. = Disputats for Licentiatgraden i Medicin.

DLTh. = Disputats for Licentiatgraden i Theologi.

DMa. = Disputats for Magister artiums Graden.

Disp. Soc. chir. Hafn. = Disputats i d. chirurgiske Selskab i København.

Disp. Soc. disput. med. = Disputats i det medicinske Disputeer-Selskab.

Disp. Soc. exercit. med. = Disputats i det medicinske Øvelses-Selskab.

FPr. = Program til Forelæsning.

GPr. = Program fra et Gymnasium.

Kbh. Kph. = København, Kopenhagen.

(K. B.) betegner, at et Skrift findes i Karen Brahes Bibliothek i Odense.

K. S. K. A.: Naar et Kort er stemplet med dette Mærke, betegnes det derved som udgaaet fra det kgl. Søkortarkiv.

Lgl. = Ligeledes.

O. L. = Og Lignende.

P. betegner, at Bogen er en Pjece, ɔ: ikke over 48 Sider.

Pr. = Program.

Pr. grat. = Programma gratulatorium.

Pr. synod. = Programma synodale.

S. l. & a. = Sine loco & anno, uden Trykkestet og Trykkeaar.

SPr. = Skoleprogram.

Sst. = Samme Trykkestet.

St. o. A. = Trykkestet og Trykkeaar.

U. A. = Uden Trykkeaar.

(U. B.) betegner, at et Skrift findes i Universitetsbibliotheket.

UPr. = Universitetsprogram.

U. St. = Uden Trykkestet.

U. St. o. A. = Uden Trykkestet og Trykkeaar.

U. Tv. = Uden Tvivl.

[ ] om et Navn eller en Bemærkning betegner disse som tilføjede af Redacturen.

Ved Cursivskrift betegnes en Bog som fremmed, men som dog paa det nøjeste knyttet til danske Skrifter eller til danske Forhold